

A Baranyai-dömszág nyúlványai déli irányban véget érnek, de a táj még egyszer föltorlódik, ez a **Villányi-hegység** vonulata. Hossza mintegy 20, szélessége 3 km, tájolása nyugat-keleti irányú. Legdélibb és legmagasabb különálló tömbje a **Nagyharsányi-hegy**, közsímertebb nevén a **Szársomlyó**.

A terület jellemzője a Nyugat-Dunántúl dombos tájaival szemben, hogy napsütésben és kapott energiában már gazdagabban érintett terület. Országosan is legkisebb a hajlam a késő tavaszi és kora őszi fagyokra, ezért a dél–baranyai területek kedvezőek a primőr zöldség és szőlő természetés-nek, mely utóbbi világhírű borfajtákkal teszi méltán híressé e vidéket.

A Villányi-hegység különleges természeti és földrajzi viszonyai tették lehetővé, hogy kialakuljon és fennmaradjon egy egyedi, mediterrán hatásokat tükröző, értékes, ritka és védett fajokban gazdag növény- és állatvilág.

TÚRÁK, KIRÁNDULÁSOK A VILLÁNYI-HEGYSÉGBEN

Csarnótai-hegy

Nyugat-keleti irányba haladva először a **Csarnótai-hegy**re kapaszkodhatunk fel. A **Tenkes csár-dától** induló turistaút felhagyott mészkőbánya és pusztuló mészégető kemencék mellett vezet, majd a **Kis-hegy** gerincén végig a **Nagy-hegy** csúcsán lévő kilátóba érünk, ahol a **Mecsek** és **Dráva-sík** panorámájában gyönyörködhetünk. Rövid sétánk során először itt találkozunk a Villányi-hegységre oly jellemző ritka és védett fajokban gazdag sziklagyep-társulásokkal.

Harkány

Érdemes felkeresni a gyógyvizéről méltán híres fürdőt, amelynek szulfidokban gazdag termálvize nemcsak az ízületi bántalmakkal küszködő betegek gyógyulását szolgálja, hanem kikapcsolódást és szórakozást is kínál az odalátogatóknak.

A néphit a kénes víz felbukkanását egy mondával magyarázza, amely egyben választ ad a környező dombok és a Szársomlyó déli oldalán található „barázdák” kialakulására is.

„Élt egyszer a Harsányi-hegy tövében egy özvegyasszony, és annak egy világszép Harka nevű leánya. Az ördög szemet vetett a leányra, és megkérte feleségül. Az öregasszony nem akarta adni a lányát, de ellenkezni sem mert az ördöggel, teljesíthetetlen feltételhez kötötte hát a házasságot. Ha egy éjjel, kakasszóiig felszántja az ördög a falu feletti kőhegyet, övé a lány. Rádállt az ördög, befogott az ekébe hat pár fekete macskát, és esti harangszókor szántani kezdett. Kiment éjjel az öregasszony, és látta, hogy halad ám az ördög. Majdnem az egész hegyet felszántotta már. Megijedt az öregasszony! Hanem eszébe jutott az egyezés. Maga kezdett el kukorékolni, mire felébredt az összes kakas, és azok is kukorékolni kezdtek.

Magyar kikerics (Colchicum hungaricum)

E legkorábban nyíló tavaszi virágaink egyikét 1867. február 18-án fedezte fel itt Janka Viktor. Árkokban, laposokban és az északi lejtőkön még ott fekszik a hó, amikor ez a kis hagymás növény kibontja a halványlilás virágkelyheit, melegebb években már decemberben is virágzik. A magyar kikerics legközelebbi fajrokonai a Balkán-félszigeten és a Földközi-tenger mellékén élnek. Valószínűleg a jégkorszak előtti melegebb idők maradványa, elszigetelt előfordulása miatt mindenképpen rászolgált a védelemre.

A **Szársomlyó** a növényvilághoz hasonlóan az állatvilág számos ritka, védett fájának ad otthont, amelyek közül a legtöbb félreértés, hiedelem az itt honos, akár két méterésre is megnövő haragos siklót övezi.

Haragos sikló (Coluber caspius)

A telelésből későn, május első felében jön elő és május végétől június közepéig megtörténik a párzás. A nőstény június második felében, vagy júliusban 6–16 tojást rak, melyeket avar, moha, vagy kötörmelék alá rejt. A kicsik augusztus végén, szeptember elején bújnak ki a tojásokból.

Rendkívül gyors, erőteljes kígyó, amelyik ha veszélyben érzi magát, azonnal támad. Harapása veszélytelen, de kellemetlen fájó sebet ejt apró fogaival. Nagyon óvatos, gyakorlatilag mindig ő látja meg előbb a közeledő embert. Menekülése zajos, így könnyen felfigyelhetünk rá.

Tápláléka elsősorban rágcsálók, gyíkok, madárfiókák. A Szársomlyón főleg gyíkokkal táplálkozik (fali-, zöldgyík), de földön fészkelő madarak fészkrét is kifosztja.

Fekete-hegy

A Fekete-hegyen turistaút nem vezet – fokozottan védett, így csak engedéllyel és kísérével látogatható –, a hegy lábánál halad el a kék jelzés, amelyen akár a villányi Templom-hegytől a csarnótai Nagy-hegyen lévő kilátóba is eljuthatunk.

Alapközete mészkő, klímája kevésbé szubmediterrán, mint a Villányi-hegység déli oldala, ennek oka az erdősültség magasabb foka. A molyhos-tölgyesek közötti tisztásokon orchideafélék nyílnak tavasszal, az erdőben szűrős és lónyelvű csodabogyók örökzöldjét látni. Eddig közel 50 védett fajt találtak itt.

Villány

Utunk során **Villány**ba érve megállhatunk és megkóstolhatjuk az oly híres villányi borokat.

A szőlőművelés eredete feltételezhetően a keltáig, bizonyíthatóan a rómaiakig nyúlik vissza. A **Szársomlyó** hegy oldalában feltárt római kori oltárkö felirata 50 szőlőtelepítést dokumentál.

Az ördög meg haragra gerjedi, hogy nem tudta megszerezni a lányt, elhajtotta az ekéjét (abból lett a Beremendi-hegy), kirázta a földet a bocskoraiból (abból lett a Göntér- és a Siklósi-hegy), majd nagyot ugrott és bebújt a földbe. Ahol eltűnt, ma is kénes forrás fakad, amelyet a lány után úgy hívnak: Harkány. A felszántott hegy meg ott maradt, még a macskák körme nyoma is ott van a sziklákon. . . ”

A Tenkes-hegy

A Villányi-hegység legnagyobb tömbjét alkotó **Tenkes**, a jól kiépített turistaút hálózaton tett kirándulásainkkal vagy a **Máriagyúdi Kegye**templomtól induló **„Csodabogyó” Tanösvény**en tett körsétánk alkalmával ismerhetjük meg. Itt kihelyezett tájékoztató táblák segítenek felfedezni a hegy természeti értékeit. A gerince felkapaszkodó, már a római korban is meglévő úton egy **kilátó** gondoskodik a panorámáról, a **Pyber-kunyhó**nál pedig pihenésre és szalonnasütésre is nyílik lehetőség.

Siklós

A kistérség központja és egyben legnagyobb települése gazdag történelmi hagyományával, megannyi műemlékével egész napos programot biztosít az idelátogatóknak.

A város talán legjelentősebb kultúrtörténeti emléke a **Siklósi vár**. Az épület múltját bemutató tárlat mellet számos más érdekes, köztük természettudományos kiállítást tekinthetünk meg.

Nagyharsány

Régészeti leletek tanúsága szerint a Szársomlyó déli lába már 3000 éve lakott terület. A római birodalom telepesei a hegy déli előterében várost emeltek, amelynek égetett tégláit ma is megtaláljuk a szőlők, kertek talajában és a templom alapjaiba, falaiba építve.

A **Nagyharsány**ba érkezők emléktáblánál tiszteleghetnek az országot a 150 éves török uralom alól felszabadító csata hősei előtt.

Szársomlyó

A hegy 1944 óta védelem alatt áll – mint a magyar kikerics egyetlen hazai termőhelye –, majd 1991-től az északi és a déli oldal is fokozott természetvédelmi oltalmat kapott, így csak engedéllyel és kísérével látogatható. A **Szoborpark**ból szerdától vasárnapig minden nap 10 órakor vezetett túrák indulnak, de a Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatósághoz történő előzetes bejelentkezés ese-tén eltérő időpontban is meg lehet ismerkedni a **Szársomlyó** egyedülálló természeti értékeivel, valamint a csúcsról (442m) elénk तरूल panorámával. A hetvennél is több itt tenyésző védett növényfaj közül, a megszűnt kétforintosunk hátoldalát díszítő **magyar kikerics** a hegy talán legismertebb botanikai ritkasága.

A Szársomlyó déli oldalán található a Szársomlyó-erőd, amely a 16. században épült, és a török uralom alatt állt. A vár alapjait a 19. században fedezték fel, és a 20. században restaurálták. A vár ma is látogatható, és a környező erdővel együtt a Szársomlyó-erőd Nemzeti Park része.

A tatárdúlás után a magyarság elsősorban a várak – e borvidéken **Siklós** és **Szársomlyó** – környékén művelte a szőlőt. IV. Béla király 1247-ben, a szársomlyói vár alapítólevelében említi Harsány határát a szőlőkkel.

A török uralom alatt **Villány** teljesen elpusztult, de a szőlőtermesztés nem szűnt meg, mert a közeli falvak lakói a villányi szőlők egy részét tovább művelték. Az elpusztult magyar faluba a törökök szláv, rác néppeséget telepítettek. Ők hozták magukkal a **Kadarka** fajtát, és a héjonerjesztéses vörösborkészítés technológiáját.

Az 1687-es győztes nagyharsányi csata után újabb rác (szerb) nemzetiségű lakosokat telepítettek be, akik a szőlőterületeket gyorsan pótolták, sőt tovább növelték. A török uralom alatt megfogya-kozott lakosságot a XVII. század végétől folyamatosan, szervezeten pótolták. A betelepített német nemzetiségű lakosság jelentős változásokat hozott a szőlőtermesztésben és a borászatban. Ma-gukkal hozták a „**Portugieser**” azaz a **Képoportó** szőlőfajtát is. A falvak közelében pincesorok épültek. A kis prészházakból nyílnak a rövid, ritkán elágazó nem mely pincék. Itt történt a leszűretelt és szekéren álló nagy hordókban odaszállított termés feldolgozása, erjesztése. A Villányi bor egyre nagyobb hírnévre tett szert, jelentős exportáru volt.

A XIX. században filoxéra vész pusztított **Villány**ban is, mint egész Európában. **Teleki Zsigmond** villányi szőlőnemesítőnek köszönhető az ültetvények megújítása. Az ő nevéhez fűződik azoknak az alanyfajtáknak a kinemesítése, amelyek segítségével a filoxéra vész után megkezdődhetett a szőlőültetvények újratelepítése. Hagyományosnak a **Kadarka**, **Képoportó**, majd a **Kékfrankos** fajta tekinthető. A filoxéra után francia eredetű fajtákat is telepítettek, mint például a **Cabernet Franc**, **Cabernet Sauvignon**, **Merlot**. **Villány** térségében a vörös-, **Siklós** határában pedig a fehérborszőlő fajták az uralkodóak.

Villányi Templom-hegy

Villányban egy tanösvény mutatja be a Villányi-hegység legkeletibb tagjának, a Templom-hegy-nek a természeti – elsősorban geológiai – értékeit. A korábban Mészhegy néven ismert terület kőbányája udvarán egyedülálló jura kori és pliocén–pleisztocén korú közettani értékek láthatók a sziklafalban. Az ammonitesz és gerinces maradványok több tízmillió év evolúciós történetét őrzik. A területen 1910-től folynak geológiai kutatások, melyek során 27 új állatfajt fedeztek itt fel. Egy kilátót is találunk a védett területen, amelyről az egész bányaudvar jól belátható.

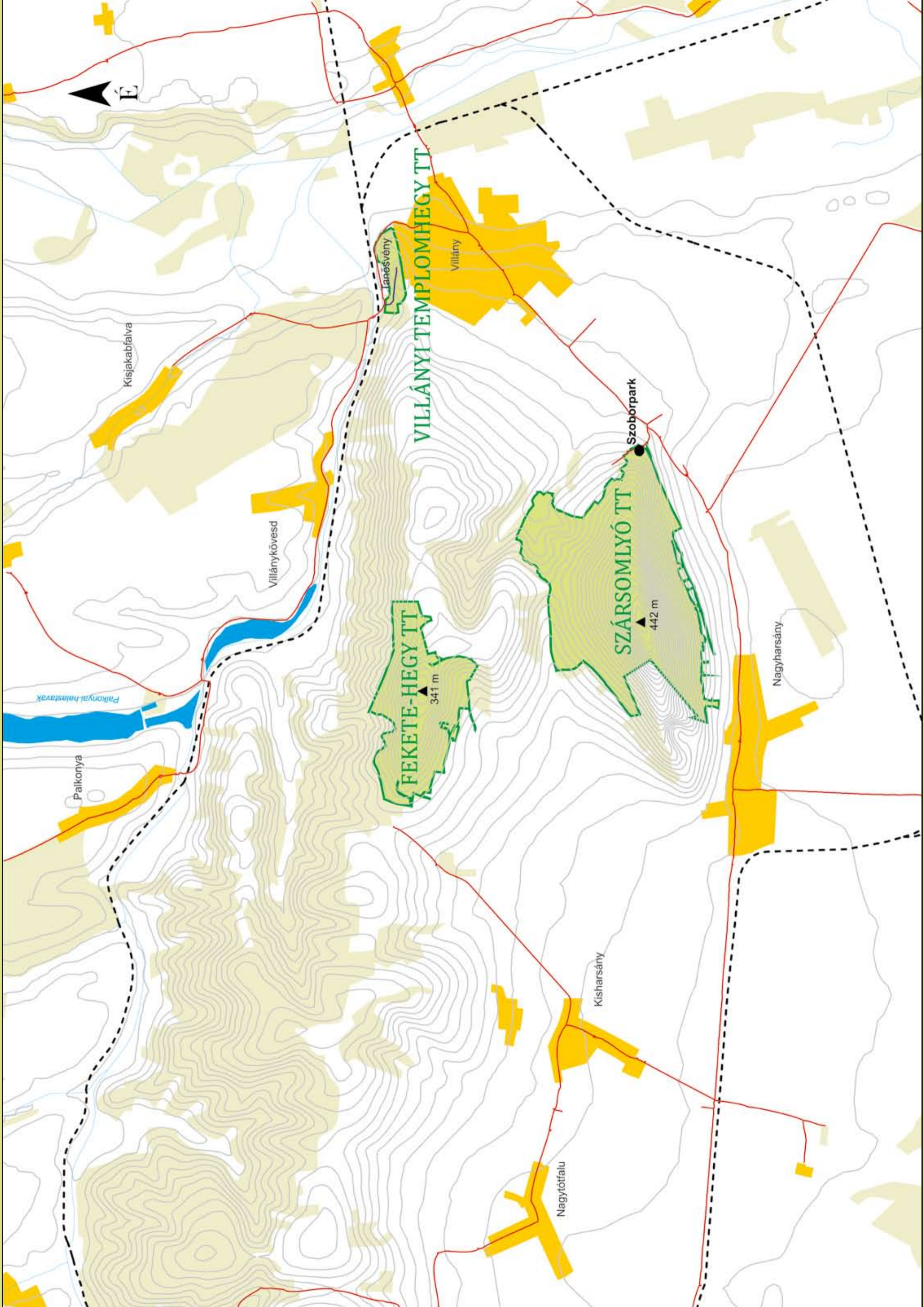
A Szársomlyó déli oldalán található a Szársomlyó-erőd, amely a 16. században épült, és a török uralom alatt állt. A vár alapjait a 19. században fedezték fel, és a 20. században restaurálták. A vár ma is látogatható, és a környező erdővel együtt a Szársomlyó-erőd Nemzeti Park része.

KIRÁNDULÁSOK A VILLÁNYI-HEGYSÉGBEN

Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	Szerkesztés: Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság
7625 Pécs, Tettye tér 9.	Szöveg: Dudás György
Telefon: +36 (72) 517-200	Fotók: Völgyi Sándor, Nagy Gábor, Haraszthy László
E-mail: dunadrava@ddnp.kvvm.hu	
www.ddnp.hu	
Információ, szakvezetések igénylése	Tervezés, nyomdai előkészítés:
Telefon: +36 (72) 518-221,+36 (72) 518-222	MarkCon Kommunikációs Kft. • www.markcon.hu
Mobil: +36 (30) 405-4571, +36 (30) 377-3388	Nyomda: Duplex Rota Kft., Pécs
E-mail: wodtke@ddnp.kvvm.hu,	
komlos@ddnp.kvvm.hu	
	Minden jog fenntartva!
Információ látnivalókról, szálláshelyekről, borturizmusról	
Tourinform Siklós	
Telefon: +36 (72) 579-090	
E-mail: siklos@tourinform.hu	
Tourinform Harkány	
Telefon: +36 (72) 479-624	
E-mail: harkany@tourinform.hu	
Villány-Siklósi Borút Egyesület	
Telefon: +36 (72) 492-181	
E-mail: info@borut.hu	

É

VILLÁNYI TEMPLOMHEGY TT

FEKETE-HEGY TT
341 m

SZÁRSOMLYÓ TT
442 m

Kisjakabfalva

Villánykövesd

Szobórpark

Nagyarsány

Palkonya

Palkonyai helistavak

Kisharsány

Nagytótfalu